

NOTA BREU

**Noves cites i nous hostes d'*Andricus sphaericus* Pujade-Villar, 2016
(Hymenoptera: Cynipidae)**

**New records and new hosts of *Andricus sphaericus* Pujade-Villar, 2016
(Hymenoptera: Cynipidae)**

Juli Pujade-Villar*, Armando Equihua-Martínez**, Edith G. Estrada-Venegas**, David Cibrián-Tovar***
& Uriel M. Barrera-Ruíz***

* Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Animal. Avda. Diagonal 645. 08028 Barcelona. Spain. A/e: jpujade@ub.edu

** Instituto de Fitosanidad. Colegio de Postgraduados. 56230 Montecillo. Texcoco. Estado de México. México. A/e: equihuaa@colpos.mx; estradae@colpos.mx; delisgama@live.com.mx

*** División de Ciencias Forestales. Universidad Autónoma Chapingo. Km 38.5 Carretera México-Texcoco. Chapingo. Estado de México. México. A/e: dcibrian48@gmail.com; umbr757@gmail.com

Rebut: 25.11.2016. Acceptat: 01.12.2016. Publicat: 30.12.2016

Andricus sphaericus Pujade-Villar, 2016 és una espècie que va ser col·lectada per primer cop en 2011 i posteriorment en 2014 sobre *Quercus rugosa* Née i *Q. obtusata* Humb. & Bonpl. (secció *Quercus*, Fagaceae) a l'Estat de México i al DF, i que ha estat recentment descrita (Pujade-Villar *et al.*, 2016). Col·lectes realitzades pels coautors mexicans en 2015 (entregades al primer autor el juliol d'aquest any) i col·lectes realitzades aquesta anualitat pel primer autor aporten noves dades d'aquesta espècie, amplien l'ària de distribució i es citen per primer cop gèneres d'inquilins i parasitoids.

Les gales són força peculiars i fàcils de reconèixer. Es caracteritzen per ser globulars (0,7-1,6 mm de diàmetre), pluri-oculars (amb 5-15 cambres larvals) i dures, essent el resultat d'un inflament desmesurat de la nervadura central i / o de nervis secundaris de la fulla (Fig. 1a) de manera que a vegades la fulla desapareix gairebé íntegrament (Fig. 1b) i tam-

bé del pecíol (Fig. 1a), presentat en la seva superfície dorsal un melic (Figs. 1a, b) que a vegades desapareix en les gales més grans. Les càmeres larvals estan distribuïdes radialment (Fig. 1c) i estan separades per un teixit llenyós dur. Són de color verd clar quan són joves i verd fosc a negre en la maduresa. La superfície està proveïda de tricomes estrellats de color marró clar.

Els adults es caracteritzen per presentar antenes de 13 an-tenòmers a les femelles (a vegades el darrer amb una sutura parcial) i 15 als mascles; cap lleugerament dilatat darrere dels ulls compostos a les femelles; mesoescut fortament coriàci i pubescent; notauls complets; línia mesoscutal mitjana absent; mesopleura brillant i només esculturada a la zona mitjana; ales ciliades al marge i pubescents; cella radial poc més de tres vegades més llarga que ampla; carenes del propodeu amples i feblement corvades; metasoma llis; segona tergita

Figura 1. Gala de *Andricus sphaericus*: a) en distintes posicions de la fulla, b) ocupant la major part de la superfície foliar, c) detall del tall d'una gala. Fotos b-c) de Delia García-Martíñón.

NOTA BREU

metasomal amb setes denses formant una estreta banda latero-anterior, micropunctuat de forma laxa distalment; i espina ventral de l'hipopigi fina i llarga (unes sis vegades més llarga que ampla).

Kinsey a partir de diverses expedicions biològiques a Mèxic i Amèrica Central (els anys 1931-1932 i 1935-1936), va descriure en pocs anys més de 130 espècies de Mèxic (Kinsey 1936, 1937a, 1937b, 1938). En descriure l'espècie (Pujade-Villar *et al.*, 2016) ens pensàvem que *Andricus sphaericus* podria ser una espècie ocasional o rara ja que no va ser col·lectada per Kinsey (Pujade-Villar *et al.*, 2009, 2014; Pujade-Villar & Ferrer-Suay, 2015). Però les dades que aportem en aquest estudi indiquen que és una espècie abundant que es troba en diverses espècies de roures totes de la secció *Quercus*: *Q. deserticola* Trel., *Q. glabrescens* Benth., *Q. laeta* Liebm., *Q. obtusata* Humb. & Bonpl. y *Q. rugosa* Née. A més ampliem la seva àrea de distribució havent-la capturat també a l'Estat de Puebla. El material està dipositat a la col·lecció JP-V (UB) i a la «Universidad Autónoma de Chapingo» (UACH).

Material estudiat

Aquixtla (Puebla), *Q. obtusata*, (26.vi.2016) vii.2016: 4 ♂ & 1 ♀ (UB). San Luis Huexotla (Texcoco, Estado de México) en casa particular D. Cibrián-Tovar, *Q. deserticola*, (v-vi-2015) vi-2015: 2 ♂ & 17 ♀ (1 ♂ & 2 ♀ UB; 1 ♂ & 15 ♀ UACH); (vii.2015) vii.2015: 1 ♂ & 2 ♀ (UB); (vii.2015) viii-2015: 5 ♀ (UB); (ix-2015) ix.2015: 1 ♂ & 11 ♀ (UB); (29.vi.2016) vii-2016: 88 ♀. Santa Fe (Distrito Federal), *Q. laeta*, (28.vi.2018) vii.2016: 4 ♂ (UB); *Q. rugosa*, (28.vi.2016) vii.2016: 1 ♀ (UB). Tlaloc (Estado de México), *Q. glabrescens*, (1.vii.2016) vii.2016: 28 ♂ (UB); *Q. rugosa*, (1.vii.2016) vii.2016: 1 ♀ (UB).

Aquesta gala es troba molt atacada per inquilins (*Synergus* sp) i parasitoids, havent obtingut diverses espècies de Chalcidoidea pendents d'identificació: Eurytomidae (*Eurytoma* i

Sycophila), Pteromalidae (*Acaenacis*), Eulophidae, Eupelmidae (*Eupelmus*) i Ormyridae (*Ormyrus*).

Agraïments

Agraïm a Rosa Delia García-Martíñón l'haver-nos cedit la fotografia que il·lustra aquest manuscrit obtinguda a partir de la seva memòria de la tesi de grau.

Bibliografia

- KINSEY, A. C. 1936. The origin of higher categories in *Cynips*. *Indiana University publications. Science Series 4. Entomological Series*, 10: 1-334.
- KINSEY, A. C. 1937a. New Mexican gall wasps (Hymenoptera, Cynipidae). *Revista de Entomología*, 7: 39-79.
- KINSEY, A. C. 1937b. New Mexican gall wasps (Hymenoptera, Cynipidae). *Revista de Entomología*, 7: 428-471.
- KINSEY, A. C. 1938. New Mexican gall wasps (Hymenoptera, Cynipidae) IV. *Proceedings of the Indiana Academy of Sciences*, 47: 261-280.
- PUJADE-VILLAR, J., EQUIHUA-MARTÍNEZ, A., ESTRADA-VENEGAS, E. G. & CHAGOYÁN-GARCÍA, C. 2009. Estado de conocimiento de los Cynipini en México (Hymenoptera: Cynipidae), perspectivas de estudio. *Neotropical Entomology*, 38 (6): 809-821.
- PUJADE-VILLAR, J., EQUIHUA-MARTÍNEZ, A. & ESTRADA-VENEGAS, E. G. 2014. Actualización del conocimiento de los Cynipidae mexicanos que producen agallas en encinos (Hymenoptera: Cynipidae: Cynipini). *Sociedad Mexicana de Entomología A. C.*, 13 (1): 559-564.
- PUJADE VILLAR, J. & FERRER-SUAY, M. 2015. Adjudicació genèrica d'espècies mexicanes d'ubicació dubtosa descrites per Kinsey i comentaris sobre la fauna mexicana (Hymenoptera: Cynipidae: Cynipini). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 79: 7-14.
- PUJADE-VILLAR, J., SERRANO-MUÑOZ, M., GARCÍA-MARTÍÑÓN, R. D., VILLECAS-GUZMÁN, G. A., EQUIHUA-MARTÍNEZ, A., ESTRADA-VENEGAS, E. G. & FERRER-SUAY, M. 2016. Una especie nueva de avispa gallicola para México: *Andricus sphaericus* Pujade-Villar n. sp. (Hymenoptera: Cynipidae: Cynipini). *Dugesiana*, 23 (1): 15-20.